

KÖZGAZDASÁG ÉS PÉNZÜGY

VII. évfolyam

3. szám

1931. március

Szerkesztik:

Dr. GLÜCKSTHAL ANDOR

Dr. LÉNÁRT VILMOS

Jogorvoslatok és igénylés a kö zadók végrehajtása során

Irta: Dr. Pályi Gyula

Sok különböző alaptörvény és kiegészítő törvényes rendelkezés után végre az 1923. évi VII. t.-c. egysége-sítette s ugyanakkor egyszerűsítette is a kö zadók ke-zelését. E törvény a kö zadók behajtása érdekében ve-zethető végrehajtási eljárást is újból szabályozta és a bírósági végrehajtási eljárástól teljesen függetlení-tette úgy, hogy e törvény hatálybalépése óta a bírósági végrehajtási eljárás szabályai az adóvégrehajtásnál semmilyen tekintetben figyelembe nem vehetők.

Az 1923. évi VII. t.-c. életbelépte óta is hozott a törvényhozás, vagy még inkább a szanalási törvényben nyert felhatalmazás alapján rendeletileg a pénzügy-minisztérium, újabb kiegészítő és módosító rendelkezé-seket. Különösen sok módosítást tett szükségessé a pengőszámítás bevezetése. Így 1927. évben szükségessé vált újból a kö zadók kezelésére vonatkozó rendelkezé-sek összeállítása. Az 1927. évi V. t.-c. adott erre felha-talmazást a pénzügyminiszternek és a felhatalmazás alapján meg is jelent a törvényi erővel bíró 600/1927. P. M. rendelet, a kö zadók kezelésére vonatkozó hivata-los összeállítás (H. Ö.). Ez a H. Ö. és ennek végrehaj-tása tárgyában kiadott 60.000/1927. P. M. számú végre-hajtási utasítás (V. U.) képezi a jogforrását a kö zadók kezelésének és az adóvégrehajtási eljárásnak.

Bár e közlemény célja inkább az idevonatkozó ren-delkezések, illetőleg azok közül különösen a jogorvoslati és igénylési lehetőségeknek az ismertetése, még sem hallgathatom el egy nagyon fontos elvi kifogásomat a végrehajtási eljárás szabályozása ellen. A H. Ö. rendel-kezései szerint ugyanis a végrehajtási eljárás fogonato-

sítása és a jogorvoslatok túlnyomó részének az elbírálása a községi és állami pénzügyi hatóságok hatáskörébe tartozik. Minthogy pedig a pénzügyi kincstár követeléseinek behajtásáról van szó, — elvileg legalább is — nem várható az eljáró hatóságoktól és közegektől az az objektivitás, mint ami az adózót az ő érdekeinek fontosságára való tekintettel megilletné. A végrehajtást foganatosító és a jogorvoslatokat elbíráló hatóságok függetlenítése tehát feltétlenül szükséges és reméljük, hogy a középfokú közigazgatási bíróságok bevezetésével ez a kérdés is megnyugtató szabályozást fog nyerni. Ezenkívül a végrehajtók személyét kell függetleníteni a pénzügyi hatóságoktól és kivenni a közigazgatási tisztviselők státusából. El kell viszont ismernem, hogy a gyakorlatban ez a kifogás a minimálisra redukálódik akkor, ha az érdekelt fél a vonatkozó jogszabályok teljes ismeretének felkészültségével támogatja jogos kívánságait. Szükségesnek tartottam tehát különösen a mostani gazdasági válságra való tekintettel, amikor a legkisebb összegeknek a jelentősége is sokkal nagyobb, mint volt, hogy a jogellenes adóbehajtás elleni védekezés lehetőségével foglalkozzam.

A 600/1927. P. M. sz. H. Ö. hatálya kiterjed nemcsak az összes állami egyenesadókra, hanem az illetékekre, forgalmi és fogyasztási adókra, az állami jövedékekre, községi és törvényhatósági adókra és mindazokra a szolgáltatásokra is, amelyeket külön törvények közzadók módjára behajtandónak minősítenek. Külön intézkedik arra vonatkozóan, hogy ha valamely szolgáltatásnak a törvény (régebbi törvényekben fordul elő) közigazgatási úton való behajtását rendeli el, ez a behajtás a közzadók módjára kell, hogy történjék.

A végrehajtási eljárás részletes szabályainak ismertetésével nem kívánok foglalkozni, csak annyit kell még előrebecsátanom, hogy a behajtási eljárást, a végrehajtási intézkedések foganatosítását a községi hatóságok: adószámviteli és forgalmi adóosztályok (községi adóhivatalok) végzik.

I.

A végrehajtási eljárás során előforduló törvényellenességek ellen a H. Ö. 46. §-a alapján panaszeljárásnak van helye. Ez a § kb. azt a lehetőséget nyújtja, mint a bírósági végrehajtási eljárásban az előterjesztés. Bárminő szabályellenességről van szó, ezt a panaszt lehet csak igénybevenni. A panaszt a végrehajtás foga-

natosítása szerint illetékes m. kir. adóhivatalhoz (Budapest: adófelügyelőséghez) kell beadni a foganatosítástól számított 15 nap alatt és az adóhivatal (adófelügyelőség) 30 nap alatt köteles azt elintézni. A panasz előterjesztésének határideje záros. Elmulasztása miatt igazolásnak lehet helye, ha a panasszal élő féltől nem függő és általa el nem hárítható akadály gátolta a panasz beadását. Az igazolási kérelem hitelt érdemlően indokolandó és az érdemi jogorvoslattal együtt adandó be a határidő lejártát, illetőleg az akadály elhárultát követő 15 nap alatt, de legkésőbb a mulasztás követő 6 hónapon belül. Ezt követő időben már nincs helye sem igazolásnak, sem jogorvoslatnak, a végrehajtási cselekmény tehát jogerőssé válik. Már pedig a közigazgatási bíróság gyakorlata szerint „ha az árverés jogerős foglalás alapján tüzetett ki és tartatott meg: a foglalásnál elkövetett szabálytalanság az árverés ellen beadott panasz keretében vizsgálat és döntés tárgya nem lehet“.

Lássunk most már egy pár példát, milyen szabályellenességek azok, amelyek e panasz eljárás útján orvosolhatók:

1. Nem az adózónál foganatosították a végrehajtást. Ez esetben nem igénylésnek, hanem végrehajtási panasznak van helye. Kivételt képeznek az egyetemlegeség felelősség esetei.

2. Előzetes megintés hiánya. A megintés azonban nem kötelező olyan adókra vonatkozóan, amelyek fizetési meghagyással irattak elő, s a fizetési meghagyásban a fizetési határidő az adózóval közöltetett.

3. Nincs szabályszerű kivetés: pl. nem kézbesítették, vagy nem szabályszerűen kézbesítették a fizetési meghagyást.

4. Ha halasztó hatályú fellebbezés adatott be és mégis foganatosítottak végrehajtási lépéseket.

5. Ha árverést üztek ki 6 hónapon belül, annak ellenére, hogy az adózó a közigazgatási bírósághoz panasszal élt, amely ugyan nem halasztó hatályú, de a meg nem támadott összeget befizette.

6. Elévülés miatt.

7. Olyan ingókat foglaltak le, amelyeknek a lefoglalását a törvény (H. Ö.) tiltja.

Ez a felsorolás természetesen nem taxatív, hanem csak különböző példákat kíván szolgáltatni. A végrehajtási panasz elsőfokú elbírálása a végrehajtás foganatosítása szerint illetékes m. kir. Adóhivatal (Budapest: Adófelügyelőség) hatáskörébe tartozik. A pa-

nasz tárgyában hozott elsőfokú határozat ellen fellebbezésnek van helye a közigazgatási bizottság adóügyi bizottságához és ennek II. fokú határozata ellen panasznak van helye a közigazgatási bírósághoz.

II.

A másik módja a törvény- vagy szabályellenes végrehajtási intézkedések orvoslásának az igénylés. Az igénylés lehetőségeit a H. Ö. 59. §-ának rendelkezései szabályozzák. Az alaprendelet az, hogy igénylésnek a köztartozások miatt vezetett foglalás során lefoglalt ingóságoknak zár alól leendő feloldása érdekében helye egyáltalán nincsen, ha a foglalást a hátralékosnál vagy a törvény értelmében helyette fizetésre kötelezett személynél vagy annak lakásában foganatosították.

Hogy ezt a disztinkciót megértsük, figyelemmel kell lennünk a H. Ö. 50. §-ának és az ahhoz fűzött V. U.-nak a rendelkezéseire. E § szerint, ha a végrehajtó más fedezetet nem talál, végrehajtást szenvedőknek és családtagjaiknak láthatóan viselt ékszerreit stb. is lefoglalhatja, őket zsebeiknek kiürítésére is felszólíthatja, s ha ennek az utóbbinak sincs eredménye, karhatalom igénybevételeivel személymotozást is foganatosíthat.

Ezek a rendelkezések teszik lehetővé, hogy esetleg valamely „személynél“ történjék a foglalás.

A hátralékos vagy helyette fizetésre kötelezett személy lakásán történt foglalás ellen csak két kivételes esetben van helye igénylésnek:

1. ha a foglalás oly ügyvéd lakásán történt, aki foglalkozását iroda hiányában lakásán folytatja;
2. ha a foglalás olyan kisiparosnak a lakásán történt, akinek se irodája, se műhelye nincsen, hanem lakásán dolgozik.

Ezekben a kivételes esetekben az ügyvéd, illetőleg kisiparos megbízói a megőrzés, illetőleg a feldolgozás végett átadott és nevezetteknel lefoglalt tárgyaknak zár alól való feloldását kérhetik.

Ha nem a hátralékos vagy a helyette fizetésre kötelezett személynél vagy annak lakásán történt a foglalás, hanem másutt: az illetőnek irodájában, műhelyében stb., akkor már tágabbkörű igénylésnek van helye. De akkor is csak a következő ingóságok zár alól való feloldása kérhető:

1. a kereskedőknek eladás céljából,
2. az iparosoknak feldolgozás céljából,
3. a fuvarosoknak, szállítmányozási és beraktározási vállalatoknak fuvarozás, illetőleg elraktározás céljából,

4. ügyvédeknek és közjegyzőknek pedig ebbeli minőségükben bármilyen célból átadott ingóságoké.

A H. Ö. tehát a bírósági végrehajtás alól lehető igényléssel szemben nagyon szűk körre szorítja az igénylés lehetőségét, és különösen méltánytalan, hogy hiányzik a H. Ö. rendelkezései közül az igénylés megengedése arra az esetre, ha a lefoglalt ingó törvény által tiltott módon került a hátralékos birtokába. Minthogy azonban a kir. kincstár részéről fel sem tételezhető, hogy bűncselekményből kívánjon magának előnyt szerezni s lényegileg a bűncselekmény elkövetőjét támogatni, tehát kell jogorvoslatnak lenni ilyen esetre is. Véleményem szerint a 46. §-ban szabályozott és már ismertetett panasz eljárást kell igénybe venni ilyen esetre. Egyes pénzügyi hatóságok igen helyes értelmezése szerint is a 46. §. alapján, kellően igazolt panasz esetén a törvény által tiltott úton a hátralékos birtokába került és lefoglalt ingók a zár alól feloldandók.

Ugyancsak nem az 59. §. szerinti igénylési, hanem a 46. §. szerinti panasz eljárás igénybevétele útján kell kérelmezni a zár alól való feloldást akkor, ha a végrehajtás foganatosítása nem a hátralékos vagy a helyette fizetésre kötelezett egyénnek, hanem másnak a lakásán, üzletében stb. történt, oly egyénében, ki a hátralékért egyetemlegesen fizetésre kötelezve nincsen.

Lássuk most már az eljárási szabályokat.

Az esetleges igénypert zárfeloldási kérelemnek kell megelőznie, és ennek elmulasztása a Pp. 180. §. 2. p. szerinti és hivatalból figyelembe veendő pergátló körülményt képezi. Az előzetes kérelmezés tehát nagyon fontos, mert annak elmulasztása a hivatkozottak szerint perköltségben való marasztalást eredményezhet, de még fontosabb abból a szempontból, hogy ez esetre elvész a zárfeloldási kérelem halasztó hatálya. A zárfeloldási kérelmet bizonyítékokkal együtt 15 nap alatt kell az illetékes pénzügyigazgatóságnál előterjeszteni, amely azt 8 nap alatt elintézni köteles. Csak ha a pénzügyigazgatóság elutasítja a kérelmet, akkor kell és lehet igénykeresettel fordulni a végrehajtás foganatosítása szerint illetékes járásbíróhoz. Ha az igénykereset a pénzügyigazgatósági elutasító végzés kézbesítésétől számított 15 nap alatt adatott be és ha ugyanezen idő alatt a kereset beadása hiteles fedezet bemutatásával a városi adóhivatalnál igazoltatott, akkor az igénykeresetnek halasztó hatálya van és az igényelt ingók el nem árverezhetők. Bár a H. Ö. kifejezetten nem rendelkezik, természetesen nincs helye halasztó hatályú igénykereset esetén trans-

ferálásnak sem, mert hiszen az átszállítást mint az adó végrehajtási eljárás külön fázisát nem ismeri a H. Ö., hanem az csak az árverés megtartása érdekében rendelkezhető el, s csak akkor, ha árverés kitűzésének és megtartásának helye lehet.

Nincs azonban halasztó hatálya az igénykeresetnek e formalitások ellenére sem, ha olyan ingók, illetőleg az ingók olyan jogcímen igényeltetnek, amelyeket a törvény (H. Ö.) az igénylés alól kizár. És nincs halasztó hatálya az igénykeresetnek akkor sem, ha olyan igénylő lép fel, aki a végrehajtás útján érvényesített köztartozás megfizetésére egyetemlegesen van kötelezve. Ez utóbbi esetben az egyetemleges tartozás erejéig, az előbbi esetben pedig a nem igényelhető ingóságokra, az árverés igénykereset esetén is megtartható.

Egyébként az igényper tárgyalása és érdemleges elintézése az erre nézve irányadó bírói eljárási szabályok szerint történik.

A legkülönbözőbb érveket lehetne felhozni pro és contra abban a kérdésben, jogosult-e és méltányos-e, hogy a kincstár érdekei az igénylés lehetőségének e nagyfokú megszorításával ennyire megvédettek, sokszor a másoknak kétségbevonhatatlanul jogos érdekei sérelmére, itt azonban csak a legsúlyosabb sérelemre kívánok rámutatni. A változott gazdasági viszonyok a társadalom mind szélesebb körében terjesztették el a tulajdonfenntartásos részletfizetéses beszerzés módját. Az ilyen üzlet hitelezőjének módjában nem áll, hogy előzetesen tudomást szerezzen adósának esetleges adótartozásáról, s ezért szerintem teljesen méltánytalan, hogy az ilyen hitelező rovására is előnyben részesíttessék a kincstár. Ez a kérdés, nézetem szerint, a legsürgősebben rendezendő, és az igénylés lehetőségét tulajdonfenntartásos eladások esetére a hitelezőnek meg kell adni.

III.

Az ismételt két fő jogorvoslati lehetőség mellett a közadók végrehajtása során előfordulhat speciális kérdések közül kívánok még néhányat megemlíteni.

A végrehajtási eljárás megkezdésénél előzőleg a végrehajtás alá vont tőketartozás után a hátralékos által behajtási illeték fizetendő. Ez az illeték a jelenleg érvényben levő rendelkezések szerint 3 százalék, ha a foglalás foganatosított, vagy megkíséreltetett és 5 százalék akkor, ha az árverés megtartatott, vagy megkíséreltetett. (Megjegyzem, hogy az árverés kitűzése még nem jelenti az árverés megkísérlését és ha a tartozás a megkísérlés előtt ren-

deztetett, csak a kisebb összegű behajtási illeték jár.) A behajtási illeték helytelen felszámítása ellen panasznak van helye az adóhivatalhoz, (Budapesten az adófelügye-
léséghez) a felszámítástól számított 15 nap alatt. Ennek határozata ellen a közigazgatási bizottság adóügyi bi-
zottságához lehet 15 nap alatt fellebbezni s a II. fokú határozat ugyancsak 15 nap alatt közigazgatási bírósági panasszal támadható meg.

A közadók végrehajtása során soronkívül árverést is lehet elrendelni, ha a lefoglalt ingók a romlás veszélyének vannak kitéve, vagy ha megőrzésük az értékükkel arányban nem álló költséget okozna. A soronkívüli árverést csak az illetékes pénzügyigazgatóság rendelheti el és az elrendelő határozat ellen 15 nap alatt a pénzügyminisztériumhoz lehet fellebbezni.

Csőd esetén a m. kir. adóhivatal gondoskodik a hátralékos közadó tartozások kimutatásáról és a csőd-bírósággal való közléséről. Ha az adóhivatalnak ez az intézkedése sérelmes, úgy ezen intézkedés ellen a pénzügyigazgatósághoz lehet fordulni, annak határozata ellen pedig a közigazgatási bírósághoz panasszal élni.

Ha olyan tartozás behajtásáról van szó, amelyet nem pénzügyi hatóság vetett ki és a tartozás túlmagas, úgyhogy az adózó fizetőképességét veszélyezteti, a 41. és 42. §-ok alapján a pénzügyminisztériumhoz lehet fordulni. A pénzügyminisztérium a kivetett összeg behajtását hosszabb időre oszthatja el, vagy azt egyáltalán betilthatja.

IV.

Az ingatlanvégrehajtás során sokkal több garanciaja van a végrehajtást szenvedőnek, sokkal kisebb a szerepük a pénzügyi hatóságoknak.

Ingatlanvégrehajtás elrendelésének csak akkor van helye, ha az ingóvégrehajtás eredménnyel nem járt. Az ingatlanvégrehajtást a pénzügyigazgatóság előterjesztésére csak a közigazgatási bizottság rendelheti el. A közigazgatási bizottságnak ingatlanvégrehajtást elrendelő határozata ellen fellebbezésnek van helye a pénzügyminisztériumhoz, amely végső fokon dönt. A továbbiak során már a pénzügyigazgatóság közvetlenül kérheti meg az árverés kintűzését a bíróságtól. A foganatosítás, árverés kintűzés stb. azonban a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartozik.

Az ingatlanon való biztosításnak is helye lehet, ezt (de nem kielégítési végrehajtást, hanem csak biztosítási bekebelezést) az adóhivatal rendeli el és kéri meg

annak foganatosítását a telekkönyvi hatóságoktól. Az adóhivatalnak telekkönyvi biztosítást elrendelő határozata ellen a pénzügyigazgatósághoz lehet fellebbezni, amely a kérdésben végső fokon dönt.

GAZDASÁGI SZEMLE

A földreform a német alkotmányban. (Heinrich Erman: Die Bodenreform in der Reichsverfassung. R. Hobbing, Berlin, 1930.)

Nyilván forradalmi tradíciók hatottak a weimari alkotmány szövegezőire, amikor abba egyes, elemi emberi jogokat és kötelességeket formulázó legáltalánosabb elvi jelentőségű cikkelyeket is beillesztettek. Így a 153. cikk a vagyonnak a közösséggel szemben fennálló kötelességeit határozza meg, a 155. cikk pedig a föld, a helyek felhasználására vonatkozó alapvető elvi álláspontot szövegezi le: „Az állam felügyel a föld megosztására és felhasználására, megakadályozza a visszaéléseket és törekszik annak a célnak elérésére, hogy minden németnek egészséges lakást biztosítson... A lakásszükséglet kielégítésére, a település előmozdítására, a mezőgazdaság fejlesztésére szükséges föld kisajátítható... A föld megművelése és kihasználása a tulajdonosnak a közösséggel szemben fennálló kötelessége. A helyeknek munka- és tőkeáldozat nélkül előállott értékemelkedése a közösséget illeti. A talajkincsek és a természet minden, gazdaságilag kihasználható ereje az állam felügyelete alatt áll...”

E szocialista és georgeista eszmetörédekeket egyaránt tartalmazó cikkely a német „Bodenreformer”-ek nyomására került a weimari alkotmányba, következőképpen az eltelt évtized idevágó sokrétű jogalkotása is részben a Damaschkeizmus vágányán haladt. Szerző úgy véli, hogy a föld, a helyek gazdasági és kulturális sajátosságának és egyedülálló jelentőségének georgeista felismerése Németországban elmélyült, az állam, a nép életére nézve alapvető fontossága még jobban kidomborodott. Idézi Stresemant, aki 1919-ben azt mondta, hogy a földreformerek követelése mellett, amely szerint a földjáradék, a helyeknek a tulajdos tőke- és munkaáldozata nélkül keletkezett jövedei, a közösséget illeti, „a német nép milliói állanak, akik a kérdés jelentőségét számos politikai és alkotmányjogi kérdésnél nagyobb-nak tartják.”

Való, hogy a birtokmegosztás, parcellázás, családi otthonok létesítése és általában a lakásügy terén sok — részleteiben hasznosnak látszó — reform keletkezett az elmúlt évtizedben Németországban. Az idevonatkozó törvényalkotás totalitása mégis azt bizonyítja, hogy a kodifikátorok nem